

פלטריין של מלך – זירושתו

הרב דוד אלבוים

הרב דוד אלבוים, מן הכואבים את בעית הר הבית וחידוש עבודת הקרבנות, פועל ללא לאות לעריכת כנסים בעניני הר הבית והמקדש. כן עוסק בהכנות ממשיכות לחידוש העבודה במקדש, הבאת קרבנות, הכנת בגדי כהונה, הכנת הקטורת, ועוד. הרב אלבוים אינו חדל מלקרוא לגדולים בישראל ולצבור הרחב לעלות להר הבית, לממש בו את השליטה היהודית, ולנקוט צעדים ממשיים לחידוש עבודת הקרבנות בימינו.

מאז כיבוש ירושלים העתיקה ומקום המקדש במלחמת ששת הימים, נתחדש חידוש הלכתי חשוב המחייב כל אדם מישראל, והוא המצוה לבנות מקדש, וכן החיוב להקריב מדי יום ביומו את קרבן התמיד.

מצוות בנין המקדש מוטלת על הציבור

בנין המקדש הוא חובה תמידית לדורות המוגדרת ב"ספר המצוות" של הרמב"ם כמצות עשה, וכלשון הרמב"ם שם בסוף מנין מאתים ארבעים ושמונה מצוות "עשה", הכותב בלשון זו: "וכשתסתכל כל אלו המצוות שקדם זכרם עתה, שתמצא מהן מצוות שהם חובה על הצבור... כמו בנין בית הבחירה". עד כאן דבריו. אף רבנו סעדיה גאון מנה את מצוות בנין המקדש בין המצוות המוטלות על הצבור (עיין "ספר המצוות" לרס"ג, עם באורו של הרב ירוחם פישל פערלא במבוא – מצוות עשין ולאויין המסורות לצבור", שם מנה במצווה נ"א – "ועשו לי מקדש"). אף ב"ספר החינוך" מצוה צ"ה הולך ר' אהרון הלוי בעקבות דברי הרמב"ם וקובע מצוה זו בתור מצות עשה המוטלת על הצבור.

בית הדין, הכהנים, וישראל – מדת אחריותם שווה לקיום מצות הקרבנות במקדש

אף באשר למצוות הבאת הקרבנות בכל יום, גם היא מצוה המוטלת על הצבור כולו. עם זאת ישנה הדגשה מיוחדת בתורה המטילה חובה מיוחדת על בית הדין העומד בכל דור ודור, להבטיח שעבודת הקרבנות תתנהל כסדרה ולכל תושבת. ("ספר המצוות" לרמב"ם מצוה ט"ל). ראה בענין זה את לשונו של בעל "ספר החינוך" מצוה ת"א: "שנצטוו ישראל להקריב שני כבשים בכל יום". ובגוף המצווה כותב בעל ספר החינוך: "שנצטוו ישראל שיקריבו על ידי משרתי השם יתברך – שהם הכהנים – שני כבשים בני שנה לעולה בכל יום. האחד בבקר והשני בין הערביים. ומכל מקום עיקר

האזהרה לבית הדין, כלומר, החכמים-מורי התורה שבישראל, כי עליהם מוטלת מלאכת הציבור". בסיום דבריו שם כותב בעל ספר החינוך: "והיא מן המצוות שהן מוטלות על הציבור, ויותר על הכהנים. ואם שמא חס ושלום יתרשלו בה שלא להקריבם בכל יום - ביטלו עשה זה. והשגגה נתלית על כל עדת ישראל היודעים בדבר אם יש כח בידם לתקן בשום צד".

נמצאנו למדים מדברי בעל "ספר החינוך" אלו, על מידת האחריות לבטול המצווה של הבאת הקרבנות במקדש, לדבריו, מידת האחריות שווה היא, וכל ישראל אחראים לה, אלא שיש דרגות שונות של אחריות. הדרגה הגבוהה ביותר היא על בית הדין של הדור, השניה לאחריהם - הרי אלו הכהנים משרתי ה' המקיימים את המצווה גופא. עם זאת אין הציבור בכללו נפטר ממידת אחריותו להבאת הקרבנות, וכל אדם מישראל היודע כי מצוות התורה מבוטלת מסיבה של התרשלות וכד', מחובתו לפעול לתקון המעוות עד היכן שידו מגעת.

התרשלות בבנין המקדש - חמורה וגוררת עונש לכלל ישראל

אמנם מצינו בתלמוד כי בכל מצוות עשה שישראל מתרשלים בה, בא על כך עונש משמים, וכדברי חז"ל "בעידן ריתחא ענשינן על מצוות עשה" היינו, בשעת חרון אף מענישים על מצוות עשה. עם זאת חמורה היא מצוות בנין המקדש והבאת הקרבנות על המזבח שעונש ביטולם מביא חלילה מגיפה על כלל ישראל. כך מובא במדרש תהילים בענין המגיפה שהיתה בימי דוד בה נפלו שבעים אלף מישראל: "ויבא גד אל דוד ביום ההוא ויאמר לו עלה הקם מזבח לד' וגו'". תני רבי שמעון בן יוחאי: משל לאחד שהיה מכה את בנו, ולא היה יודע הבן על מה הוא מוכה? לאחר שהכהו אמר לו: לך ועשה דבר פלוני שציוויתך, מזה כמה ימים ולא השגחת בי.

כך כל אותן אלפים שנפלו במלחמה בימי דוד. לא נפלו אלא על שלא תבעו בנין בית המקדש" (מדרש תהלים מזמור י"ז ד'). נמצאנו למדים, שהעם כולו נענש על עכוב בנין המקדש. כך גם כותב הרמב"ן בפירושו לבמדבר (פרק ט"ז כ"א), אגב הסברת הבאת הקטורת על ידי אהרון לעצירת המגפה, מביא הרמב"ן כהקבלה את פרשת המגפה שבאה על ישראל בימי דוד, וזו לשונו שם: "ויוסף אף ד' לחרות בישראל... וכתב רש"י שם: "לא ידעתי על מה" ואני (הרמב"ן) אומר כדרך סברא, שהיה עונש על ישראל בהתאחר בנין בית הבחירה, שהיה הארון הולך "מאהל אל אהל" כגר בארץ, ואין השבטים מתעוררים לאמר, נדרוש את ד' ונבנה הבית לשמו. כענין שנאמר (דברים י"ב ה'): "לשכנו תדרשו ובאת שמה"... ועל כן נתאחר הבנין בפשיעת ישראל, ועל כן היה הקצף עליהם, ועל כן היה "במקום אשר יבחר ד' לשום שמו שם (דברים י"ב ה') - נודע (ומתגלה) בעונשם ומגפתם". עיין בדבריו שם שהרחיב בהסברת הדברים.

אלו נענשו - אנו על אחת כמה וכמה?

מן הראוי להביא את סיום דברי המדרש בתהילים: "והלוא דברים קל וחומר: ומה אם אלו, שלא היה מקדש ביניהם, ולא נחרב כימיהם - נעשה להם כך, ונענשו על שלא תבעו אותו, אנו, שחרב בימינו, ואין אנו מתאבלים עליו ולא נבקש עליו רחמים - על אחת כמה וכמה!" פירוש הדברים: "אין הקב"ה בא בטרוניה עם בריותיו" (מסכת עבודה זרה ג', ע"א), ולכן אלו שלא ראו את בנין המקדש, התביעה השמימית מהם קטנה יותר. אולם דורות שלאחר החרבן, אשר ראו שני מקדשים עומדים על עמדם, אין להם במה לפטור את עצמם. יתר על כן, בדורו של דוד המצוות התלויות במקדש התקיימו במלואם: הקרבת תמידים ומוספים, המועדים, והרגלים וכו', כי המשכן עמד על תילו ומצוות המקדש התקיימו. ואילו בדורנו, שמצוות המקדש מבוטלות כליל, ואין מי שמתעורר להקמתו ובנינו, על אחת כמה וכמה שהקטרוג על המנעות ישראל מלהקים את הבית השלישי ולקיים את המצוות האמורות בו גדול הוא. ברור הדבר, שמאז שיבת ישראל לארצו, ומאז כניסת ישראל לירושלים ומקום המקדש, מעת שמקום בנין בית הבחירה חזר לידיים עבריות, והוא בשלטון עם ישראל כבתקופת בית ראשון

ושני, חזר ונתחדש החיוב לקיים בתחומי המקדש את המצוות התלויות בו. הווה אומר, בנין המזבח וחיידוש הקרבנות – הבאת תמידים ומוספים וכד'. וכן כמובן, בנין בית המקדש, העזרות, הלשכות, בכל תפארתם והדרם כימי עולם וכשנים קדמוניות. זאת, אף ביתר שאת וביתר הדר ופאר מכל מה שידעו אבותינו. במיוחד לאור האמצעים המשוכללים המצויים בידינו כיום, יש אפשרות לבנות היכל לד', תוך שימוש בכל הידע המצוי כיום בתחום ההנדסה, האדריכלות, האריגה, הריקמה, הצורפות, ושאר האומנויות הנדרשות לבנין מקדש כהלכתו, – אומנויות שהגיעו בדור הטכנולוגיה להשגים שלא ידעום בדורות עברו.

שתיקה – ופישרה

תמיהה היא לפיכך, מה פישרה של השתיקה האופפת את שכבות הצבור כולו? צבור הרבנים היושבים על מדין, צבור הכהנים אשר הם המופקדים על קיום המצוה בפועל, ואף הצבור בכללו, היינו, כל אדם ואדם מישראל? וכאמור לעיל – "השגגה נתלית על כל עדת ישראל היודעים בדבר". והרי הכל יודעים שהמצווה מבוטלת וההר עומד בשממונו והתמידין והמוספים בטלים, וקרבן הפסח הנעשה בהלל והודיה בטל. והעליה לרגל בטלה, וסדר העבודה של יום הכפורים בטל – "ואין איש שם על לב".

בירור מוסמך בנושא המקדש – טרם ראה אור

שמא נאמר, הרבנים עסוקים בבירור שאלת בנין המקדש וחיידוש העבודה, למרבה הצער, כל המתמצא בענינים אלו יודע, כי הרבנים והדיינים טרודים בנושאים חשובים כשלעצמם, אך אין דעתם נתונה כלל למצוות בנין המקדש ועבודתו. אם בזמן שנתרחקנו מעל אדמתנו היתה הצדקה להמנעות מללמוד את הלכות המקדש מחמת הצורך לדעת ולהתמחות בחלקים אחרים של תורה הנדרשים תמיד בחיי היום-יום, בימינו, כשרגלינו עומדות לרגלי ההר, וידינו חובקות את אבני הכותל אין כל הצדקה לאי ידיעת הלכות שחובת קיומן נתחדשה במלואה בימינו. ואם יש מי שאינו לומד ואינו יודע לא יוכל לפטור עצמו בטענה – "לא נמצא בידי הזמן ללמוד מטרדות לימודים אחרים", כי על כגון זה אמרו חז"ל: "שגגת תלמוד עולה זדון" (אבות ד', ג'), ועתיד אדם ליתן את הדין על דבר שהיה עליו לדעתו ולא למד, ושגגתו – לזדון תחשב לו (ראה "חובת הלבבות" בהקדמה מה שכתב בענין זה).

יתר על כן, מי שבא במגע ומשא עם תלמידי חכמים בהנהגת הדור, בנושא המקדש לא ישמע דברים ברורים. זה כשמונה עשרה שנה מאז שמקום המקדש נמצא בידי יהודים, וטרם יצא בירור מנומק ומסודר מצד בית דין מוסמך בדור – בנושא המקדש, לא לחיוב ולא לשלילה, כאמור לעיל בדברי בעל "ספר החינוך": "עיקר האזהרה (על הקרבת הקרבנות) לבית דין, כלומר, החכמים מורי התורה שבישראל, כי עליהם מוטלת מלאכת הצבור". ובירור מוסמך – טרם ראה אור.

הר הבית הופך בהדרגה למרכז האיסלאם בארץ ישראל

קיום מצוות הבאת הקרבנות במקדש, כרוכה בשאלה לא פתוח יסודית, והיא: שאלת הבעלות על הר הבית ומקום המקדש. אין זה סוד שהר הבית הפך למבצר האסלאם בארץ ישראל. עצרות מרכזיות של מבוגרים ונוער מתקיימות בהר הבית. משם באים כל נאומי ההסתה הנשמעים מדי יום ששי בפני אלפים ורבבות מערביי הארץ. מצעדים של הנוער הערבי בירושלים וסביבתה נערכים אל הר הבית כשהנערים לבושים מדים ססגוניים ותופים וחצוצרות מלווים את המצעד אל ההר בקולות תרועה ושמחה. ההר הפך לפאר לאומי ערבי לאחר שחלקים מן ההר – היינו רצפת המקדש של בית שני – כוסו אדמה, פרחים, ועצים. כן משמש ההר מגרש משחקים למאות נערי בית הספר הגובל עם ההר. "השליטה" הישראלית על ההר מתבטאת בשמירת הסדר בהר להבטחת הנאתם של המטיילים – מוסלמים נוצרים ויהודים, ולהבטחת שלומם של המשחקים, או של באי מסגדי האיסלאם לימי תפילה

וחג. כך הולך ההר והופך למרכז האיסלאם בארץ ישראל – ואין זה אלא תיאור חלקי על הנעשה בהר הבית.

נמצא איפוא, שמצוות כבוש וישוב ארץ ישראל המחוייבת לדורות לדעת רבים מן הראשונים והאחרונים, וכדעת הרמב"ן והבאים אחריו – מבוטלת הלכה למעשה. עובדה כאובה זו, אינה אמורה ביחס לזוית בזוית נשכחת של ארץ ישראל, אלא בלב לבה של ארץ ישראל – בירושלים המקודשת בעשר קדושות. מקום קודש הקודשים מופקר לזרים, ערבים תושבי הארץ ותיירים המחללים את קדושת המקום בנוכחותם שם יום יום.

דעת הרמב"ם: כבושו של יחיד מישראל בארץ ישראל – "כבוש רבים" הוא

לפיכך פלא הוא, מדוע טרם נמצא בירור הלכתי מסודר בשאלת חובת הירושה והישיבה של עם ישראל על מקום המקדש. מן הראוי להעיר בענין זה, כי האחריות לירושתו של מקום זה מוטלת כמובן על בית הדין של הדור והנהגתו, עם זאת אף בענין זה אין היחיד פטור ממצות הירושה של ההר. ירושה זו אינה טעונה כבר כיבוש ומלחמה. זה, הרי כבר נעשה בעת מלחמת ששת הימים. "הכיבוש" בימינו אלה מתבטא רק בנוכחות יהודית תמידית בהר. כבר פסק הרמב"ם ב"הלכות תרומות", שמאז תקופת יהושע וחלוקת ארץ ישראל לשנים עשר שבטי ישראל, כל יחיד הכובש מקום כל שהוא בארץ ישראל מידי נכרים – כיבושו כיבוש. וכלשונו שם (פרק א' הלכה ב'): "ש"י הושע ובית דינו (חילקו) כל ארץ ישראל לשבטים, אף על פי שלא נכבשה, כדי שלא יהיה "כיבוש יחיד" כשיעלה כל שבט ושבט ויכבוש חלקו", לדבריו, כיבושו של שבט אחד מישראל בארץ יש לו דין של "כיבוש רבים". כך אף דינם של כל "יחיד מישראל או משפחה". כלשון הרמב"ם, שכיבושם בארץ ישראל בכל דור ודור הרי הוא כיבוש לכל דבר (כן ראה שם הלכה י', שכל קנין קרקע בארץ ישראל אפילו על ידי יחיד, אין לו דין "כיבוש יחיד", אלא דינה כ"כיבוש רבים" לכל דבר, והארץ מקודשת לכל המצוות "מן התורה" – כלשון הרמב"ם).

מצוות כיבוש – דוחה איסור טומאה בהר הבית

מן הראוי להוסיף ששאלת האיסורים הכרוכים בטומאה – איננה קימת כשמדובר בפעולת כיבוש. שאלת טומאה בר הבית לא היתה קיימת בעת כיבוש ההר בכ"ח אייר תשכ"ז. באותם ימים נכנסו להר חיילי צ.ה.ל בטומאה, ואף רבנים רבים, רבנים צבאיים ורבנים אזרחיים כאחד, נכנסו להר במנעליהם ובטומאה ללא כל חשש. יצויין בהקשר לכך כי הרב צבי יהודה קוק זצ"ל, וכן ר' דוד הכהן הנזיר זצ"ל, וכך אף הרבנים הראשיים לישראל דאז – הרב אונטרמן זצ"ל וכן הרב ניסים זצ"ל, כולם נכנסו להר הבית ביום הכבוש, התפללו בכותל וחזרו לביתם דרך ההר.

במלחמת מצוה יוצא חתן מחדרו וכלה מחופתה

דבר שאין צריך להאריך בו הוא שכיבוש ארץ ישראל שהוא מלחמת מצווה – דוחה מצוות רבות, כמו שבת וחג וכד', וטומאה בכלל זה, (ראה רמב"ם הלכות שבת פרק ב' הלכה כ"ד – "מלחמת מצווה מתחילין לצור אפילו בשבת). כמו כן וכך אף כשהמדובר במצוות ירושה ושליטה בהר הבית, איסור טומאה מפני מצוות הירושה, ממילא, המצווה לעלות להר ולהבטיח בו נוכחות יהודית חלה על כל אדם מישראל אברים ונשים במידה שווה, שהרי במלחמת מצווה "יוצא חתן מחדרו וכלה מחופתה" (ראה רמב"ם הלכות מלכים פרק ז'). כמובן הר הבית ליבה של ארץ ישראל וירושלים, אינו שונה במאומה לענין זה מכלל הארץ כולה.

כל עוד נמשך המצב הקיים בו שוטרי הר הבית משרתים את הנכרים בהר, ועוזרים להם לשמור על הסדר, ואילו השליטה היהודית בו אינה שליטה אלא למראית עין – עדיין מצוות ירושת החר לא נתקיימה. הננו מצפים ומיחלים כמובן לשעה – שתבוא בעזרת ד' במהרה – שהשלטון הישראלי יעשה את המוטל עליו וישלוט שליטה מלאה בהר. ויקרב בכך את הרגע בו יוקם מקדש ד' כבראשונה, ועבודת הקרבנות תתחדש כימי עולם וכשנים קדמוניות. אולם כל עוד מצב הדברים הוא כפי שהינו היום, דומה שנוכחות יהודית בהר היא חובה ומצוה. אמנם בזמנו, בעת כיבוש ירושלים, הודיע מרדכי גור, כובש ירושלים, למפקדיו כי "הר הבית בידינו", אך משעה שנמסר הר הבית למוסלמים, מצוות ירושת הר הבית קיימת בעינה.

"ארץ ישראל" ו"הר הבית" – שני דברים?

לאור האמור יש לתמוה על דברים שכתבו בחוברת "לא נעלה בהר" בהוצאת ישיבת "עטרת כהנים". מחבר החוברת, הרב אבינר, מפריד בין הר הבית לכלל ארץ ישראל, וכלשונו: "ארץ ישראל והר הבית הם 'שני דינים' נפרדים" (עמ' 7). והנני תמה, במה יצא הר הבית מכלל ארץ ישראל מבחינת חובת הכיבוש? וכי מפני שהר הבית מקודש בקדושות מיוחדות משום כך נגרע ערכו מכלל הארץ כולה? וכלשון חז"ל – וכי "בשביל שאני זכר הפסדתי"? (כבא בתרא קל"ט ע"ב). אדרבה, קדושתו של הר הבית מחייבת אותנו כפלי כפליים! היא מוסיפה עלינו חובה להוציא אותו מידי זרים העושים בו כבתוך שלהם כד שיהיה בשליטתנו המלאה.

כמו כן כותב המחבר: יש "להלחם על ישוב ארץ ישראל, אבל רק עד הר הבית" (עמ' 4). המחבר שם אמנם את הדברים בפני הרב א.י. הכהן קוק זצ"ל – רבה הראשי של ארץ ישראל, אך היכן מצינו מקור לחידוש הזה, שהמחבר שם אותו בפני הרב קוק? היכן כתוב בדברי חז"ל; הרמב"ם, הרמב"ן וראשונים אחרים, שהר הבית יצא מכלל חובת ירושת ארץ ישראל?

"בעלות" על נכס ו"חזקה" – על ידי "אי-נגיעה"

כן כותב מחבר בהמשך דבריו: "בעלותנו ושייכותנו מתגלים בכך שאיננו נוגעים במקום זה". אף דבר זה מנוגד להגיון ולדרכי הקנין המובאים בדברי חכמינו ז"ל. קניין ו"בעלות" בדברי חכמינו ז"ל בהלכה, הם תמיד פעולות ממשיות המוכיחות בעלות. את ארץ ישראל אפשר לקנות ב"כיבוש" או ב"חזקה", (ראה רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק י' הלכה ט"ז ועוד), שהן פעולות מוכיחות בעלות. כיבוש וחזקה מחייבים נוכחות תמידית של בעל הנכס במקום שבבעלותו, אך מעולם לא שמענו על "בעלות" שמתגלה דווקא על ידי "שאינן נוגעים במקום". היכן המקור בהלכה לחידוש הזה? יתר על כן, מעולם לא שמענו בהלכה על בעלות המתגלה על ידי... שאחרים מחזיקים בנכס ועושים בו כבתוך שלהם. פשוט וברור שתזקה כזו היא הוכחה וראיה כי המחזיק הנוכחי בנכס הוא אכן בעליו.

מקור ב"ספרי" על חובת הירושה והשליטה על הר הבית

כאמור, לא הוכיח המחבר הרב אבינר שליט"א את דבריו אלה ממקורות חכמינו ז"ל. הבה נעיין אפוא בדבר חז"ל ונראה עמדה ברורה בדבר חובת הירושה והשליטה על הר הבית. ב"ספרי" פרשת עקב (דברים י"א כ"ד), יוצאים חכמינו ז"ל כנגד סדר הכיבושים של דוד המלך, אשר הרחיב את כבושיו אף מעבר לגבולות הארץ, לפני שגמר להוריש את כל שבעת עמי כנען מארץ ישראל. וכך נאמר במדרש: "דוד עשה שלא כתורה, התורה אמרה "משתכבשו לארץ – תהיו רשאים לכבוש חוץ לארץ, והוא לא עשה כן, אלא חזר וכבש ארם נהרים וארם צובא, ואת היבוסי שהיה סמוך לירושלים לא הוריש, אמר לו הקב"ה: "סמוך לפלטרין שלך לא הורשת, היאך אתה חוזר ומכבש ארם

נהרים וארם צובא"? (להלן נדון לפי גירסא זו המופיעה בדפוסים שלנו. אך יש להעיר, שרבים מן המחברים המצטטים את דברי ה"ספרי" מביאים גירסא שונה: "אמר לו הקב"ה: סמוך לפלטרין שלי לא הורשת, היאך אתה חוזר ומכבש ארם נהרים וארם צובא"? (ראה ספר "פרשת דרכים" דרך הקודש דרוש י' וספרים אחרים). בהתאם לגירסא זו הורשת מקום המקדש - פלטרין של מלך מלכי המלכים - חובה מיוחדת וההתרשלות בה תמורה).

"דוד עשה שלא כתורה" כשהשהה את כיבוש הר הבית

חכמינו ז"ל מוצאים בדברי הקב"ה גערה, וברור מדבריהם שהיה במעשיו של דוד דבר עבירה, וכלשונם: "דוד עשה שלא כתורה". כן נראה שההקפדה היתה על כך, שדוד כבר ישב בירושלים וה"פלטרין" שלו, כלומר, ארמון המלוכה היה כבר בנוי, ואילו מקום המקדש היה עדיין בידי היבוסים, המקור לדברי חז"ל אלו, הם דברי דוד עצמו האומר: "הנה אנכי יושב בבית ארוזים וארון האלקים יושב בתוך היריעה" (שמואל ב' ז', ב'). ירושלים שבידי דוד כבר נבנתה בארמנותיה, ה"פלטרין" של דוד העשוי מארזים כבר היה בנוי, ואילו מקום המקדש נשאר בידי ארוזים היבוסים ועל כך יצא הקצף. מלשון חכמינו ז"ל נראה, שהיה דיבור מיוחד לדוד בענין זה, וכלשון המדרש: "אמר לו הקדוש ברוך הוא: סמוך לפלטרין שלך" וכו', יתכן שהתרעומת על ההתרשלות בכבוש מקום המקדש, נמסרה לו בידי נתן הנביא, או נביא אחר. ברור על כל פנים שדעת חכמינו ז"ל היא, שיש חובה מיוחדת לכבוש את מקום המקדש. וכל עוד שלא נכבש המקום, קדושת ארץ ישראל בכללה איננה שלמה, וכמובא שם במדרש שאין המצוות נוהגות במקומות שנכבשו על ידי דוד כיון ש"סמוך לפלטרין שלו לא הוריש".

מצווה וחובה כפולה להוריש את הר הבית מפני קדושתו מששת ימי בראשית

כאן יש מקום לשאלה. מדוע אכן היתה תרעומת על דוד על שלא כבש סמוך לפלטרין שלו, הרי לפי מה שאומרים חכמינו ז"ל בכמה מקומות בתלמוד, "ארוזנה גר תושב היה" (עבודה זרה כ"ד ועוד), וקיבל על עצמו שבע מצוות בני נח. לפי מה שנאמר בספר שמואל ב' (כ"ד כ"ב) אף היה מוכן לתת מתנה לדוד את הגורן ואת הבקר להקרבת הקרבנות, ואם כן היה חסיד אומות העולם; מה הדבר הרע בשיבתו בירושלים? וכן, מדוע מגנים חז"ל את דוד על אשר לא הוריש את היבוסים הסמוך לפלטרין שלו?

בהכרח עלינו לומר, שמקום המקדש בגלל ייחודו וקדושתו מששת ימי בראשית, ומאז נערכה עקידת יצחק במקום זה, חובה כפולה היא לרשת אותו ולהחזיק בו. ברור אם כן מדוע היתה תרעומת על דוד, כי אפילו אם דוד וצבאו שולטים בכל ירושלים ובארץ כולה, כל עוד מקום המקדש נתון בידי זרים - ויהיו אלה אפילו כדוגמת ארוזנה, אשר הפך ל"גר תושב" כדת וכדין על פי ההלכה, יש בכך עבירה. ולכן אומרים חז"ל על דוד שעשה "שלא כתורה". "גר תושב" יכול לשבת בכל מקום בארץ ישראל (וכדברי חז"ל על הפסוק: "עמך ישב בקרבך בטוב לו" (דברים כ"ג, י"ז) (וראה שם ב"ספרי"). כי בארץ ישראל בכללה אכן הדבר מותר, אך ישיבתו במקום המקדש - עבירה היא. וראה את דברי חז"ל בספרי שם שדרשו: "עמך ישב (גר תושב)... באחד שעריך" - ולא בירושלים, ובמקום המקדש על אחת כמה וכמה. לאור דברי חז"ל אלה, תמוה מהיכן לקח המחבר את הביטוי "יש להלחם על ישוב ארץ ישראל אבל רק עד הר הבית".

כמו כן יש לתמוה שדברים אלה - אשר כאמור מנוגדים לדברי חז"ל - נמסרים בשם הרב קוק מבלי לצטט את לשונו המדוייקת, והיכן מופיעים הדברים בספרינו.

”סמוך לפלטרין שלך לא הורשת” – חובה אף בדורנו

כאמור, המסקנה העולה מדברי חז”ל היא, שחובת ירושת מקום המקדש חמורה יותר מכבוש מקום אחר בארץ ישראל. אם נשאל אם כן, מהו יחס ההלכה למצבו של הר הבית כיום, נמצא שיש דמיון רב בין המצב בתקופת דוד לבין המצב בירושלים כיום. ירושלים אכן בידי ישראל היא והיא הולכת ונבנית, ונבנים בה בתי פאר ו”פלטרין” למוסדות הממשלה ואף לכלל הצבור. ואילו מקום המקדש – ”פלטרין של מלך מלכי המלכים” מצוי בידי זרים. לפיכך, אותה תרעומת שהיתה בזמן דוד, אשר נאמר לו ”סמוך לפלטרין שלך לא הורשת”, אותה תרעומת שרירה וקיימת אף כיום.

היושבים בהר היום אינם ”גרים ותושבים” – ישיבתם בהר הבית אסורה

יש להעיר כמו כן, שמכמה בחינות חמור מצבו של הר הבית מן המצב בתקופת דוד. שהרי כאמור לעיל, ”ארוונה גר תושב היה” וקיבל על עצמו שבע מצוות בני נח, ואף על פי כן היתה מצוה להוריש אותו ממקומו. על אחת כמה וכמה היום שהמוסלמים היושבים בהר אינם ”גרים ותושבים” כמובן המדויק של ההלכה ולא קיבלו על עצמם שבע מצוות בני נח. במצב זה בודאי שחובת ירושת ההר גדולה יותר. ידועה היא דעת הרמב”ם, שאין כיום אפשרות מבחינת ההלכה לקבל גר תושב, וזאת מאז שבטלו היובלות בסוף ימי בית ראשון. (ראה רמב”ם הלכות עכו”ם סוף פרק י’), לשיטת הרמב”ם המוסלמים אין להם דין ”גר תושב” לפיכך בודאי שהיום קיימת חובת ההורשה יותר מאשר בימי ארוונה היבوسی שהיה ”גר תושב”. אך גם לאלו הסוברים שיש דרך כל שהיא בהלכה לומר שהמוסלמים ”גרים ותושבים” הם, לענין מקום המקדש הדבר אינו מעלה ואינו מוריד, כי כאמור לעיל חובה כפולה היא לשלוט במקום המקדש מפני קדושתו המיוחדת. אפילו יושב בו ”גר תושב” מן התורה, מצוה להורישו. זאת בנוסף להלכה הכללית ש”אין מושיבין גר תושב בירושלים” (ראה רמב”ם הלכות בית הבחירה פרק ז’ הלכה י”ד) ובהר הבית על אחת כמה וכמה. באשר למוסלמים אמנם יש שהקלו בהם אך גם לדעות המקילות הם ”ספק ספיקא” של גר תושב. וברור שאין כוחם יפה יותר מכוחו של ארוונה היבوسی אשר נצטווה דוד להורישו.”

מאז נתקדש הר הבית כמקום המקדש, מצוות ירושתו – חובה כפולה

כן יש להוסיף, שאינו דומה מצב הר הבית בימי דוד בטרם נתקדש המקום, ובטרם שרתה בו שכינה, למצב הר הבית כיום ולאחר שנתקדש. ואם בימי דוד היה אולי מקום לומר שהר הבית טרם נתקדש לעבודת הקרבנות, הרי מאז שנתקדש (וקדושת הר הבית נתקדשה בקדושה ”ולעתיד לבוא”, לדורות – ראה רמב”ם הלכות בית הבחירה פרק ו’ הלכה ט”ו), ברור שמצוות ירושת הר הבית במצבו היום היא חובה כפולה ומכופלת.

עלו ההר

למכום:

- א. מאז כיבוש ירושלים לפני שמונה עשרה שנה חזר ונתחדש החיוב לבנות מקדש ולהקריב בו קרבנות.
- ב. האחריות לחידוש העבודה מוטלת על כל ישראל אך קיימת חובה מיוחדת על בית הדין של הדור ועל הכהנים.
- ג. התרשלות בבנין המקדש גוררת עונש.
- ד. לימוד ההלכות המעשיות הקשורות למקדש וידיעתן בימינו – חובה.
- ה. דעת הרמב”ם היא שכל יחיד בישראל חייב במצוות כבוש ארץ ישראל במהלך הדורות.

- ו. מצוות כיבוש ארץ ישראל דוחה שבת וממילא דוחה איסור טומאה.
- ז. מצוות כיבוש ארץ ישראל חובה לאנשים ונשים בלא כל הבדל.
- ח. מצוות ירושת הר הבית בדורנו טרם נתקימה.
- ט. בעלות על נכס וחזקה בארץ ישראל – והר הבית בכלל זה – באים לידי ביטוי רק בשליטה שאין עליה עוררין.
- י. חכמינו ז"ל ב"ספרי" רואים כעבירה את עובדת נוכחותו של ארוונה היבואי בהר הבית, למרות שהיה "גר תושב".
- יא. מדברי חז"ל נראה שמצוות ירושת הר הבית חמורה מירושת מקום אחר בארץ ישראל.
- יב. מבחינת ההלכה אין היום כלל דין גר תושב בארץ ישראל, אך גם לאלה המקילים בענין זה וסוברים כי אפשר להחיל על מוסלמים הגדרה של גר תושב – קיים איסור להושיבם בירושלים בכלל, ובהר הבית על אחת כמה וכמה.
- מסקנות:
- א. על בית הדין של הדור מוטלת האחריות להכריע בשאלת בנין בית המקדש, וכדבר חידוש עבודת הקרבנות בדורנו.
- ב. עד להחלטה על בנין הבית וחידוש העבודה, מוטלת חובה על שלטון יהודי עצמאי בארץ ישראל למנוע כניסתם של נכרים (נוצרים ומוסלמים) להר הבית, הוזה אומר לנעול את שעריה לחלוטין.
- ג. כל עוד מצב הדברים הוא שלמוסלמים יש שליטה בהר הבית מצוות ירושת הר הבית בעינה.
- ד. לפיכך ראוי לכל אדם בין איש בין אשה לעלות להר ולגלות בו נוכחות יהודית מתמדת, ובכך להוכיח את בעלותו של עם ישראל על הר הבית.
- ה. מאחר ומצוות כיבוש דוחה טומאה יכולה העליה להעשות אף בלא טבילה.
- ו. העולה להר הבית לאחר טבילה הרי זה משובח.
- יתן ד', ונראה במהרה את שליטתו המלאה של עם ישראל בהר הבית ואת בית המקדש בנוי על תילו ועבודת הקרבנות בהתחדשותה במהרה בימינו אמן.